

ORIENTACIONS PER A L'ORGANITZACIÓ DE LA RESPOSTA EDUCATIVA INCLUSIVA: MESURES I SUPORTS

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ
I I UNIVERSITATS
B DIRECCIÓ GENERAL
/ PRIMERA INFÀNCIA I
ATENCIÓ DIVERSITAT

Palma, setembre de 2023

ÍNDEX

1. FONAMENTACIÓ: MARC INCLUSIU
2. ORGANITZACIÓ DE LA RESPOSTA EDUCATIVA INCLUSIVA
3. MESURES I SUPORTS PER A L'ORGANITZACIÓ DE LA RESPOSTA EDUCATIVA INCLUSIVA
4. ORIENTACIONS PER ELABORAR EL DOCUMENT DE MESURES EDUCATIVES
 - 4.1. QUÈ ÉS?
 - 4.2. ON ES REALITZA?
 - 4.3. QUI ELABORA EL DOCUMENT DE MESURES EDUCATIVES?
 - 4.4. QUAN S'ELABORA?
 - 4.5. CONTINGUT
 - 4.6. ORIENTACIONS PER ELABORAR EL PLA EDUCATIU PERSONALITZAT (PEP)
 - 4.6.1. QUÈ ÉS I EN QUINS CASOS S'ELABORA?
 - 4.6.2. QUI ELABORA EL PEP?
 - 4.6.3. QUAN S'ELABORA EL PEP?
 - 4.6.4. CONTINGUTS DEL PEP
 - 4.7. AVALUACIÓ I SEGUIMENT
5. REFERÈNCIES
6. RECURS BIBLIOGRÀFIC

1. FONAMENTACIÓ: MARC INCLUSIU

L'educació inclusiva és concebuda com un procés de millora que permet abordar i respondre a la diversitat, amb la màxima eficàcia, de les necessitats de tot l'alumnat per augmentar la seva participació a l'aprenentatge i a les activitats culturals i comunitàries, per garantir l'èxit educatiu de tothom reduint l'exclusió dins i fora del sistema educatiu (UNESCO, 2005).

Aquest model implica una revisió de les cultures, les polítiques i les pràctiques del centres per avançar cap una educació inclusiva que garanteixi el dret de tot l'alumnat a una educació de qualitat i equitativa, que respongui amb eficàcia a les necessitats de tot l'alumnat amb expectatives d'èxit, amb el compromís de complir amb l'objectiu de Desenvolupament nº4 de l'Agenda 2030: «Garantir una educació inclusiva i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge per tothom».

2. ORGANITZACIÓ DE LA RESPOSTA EDUCATIVA INCLUSIVA

L'organització de la resposta educativa inclusiva ha d'esser un procés compartit per l'equip docent i no docent, pels professionals que hi participen i intervenen amb l'alumnat i amb les seves famílies o tutors legals, amb la coordinació i el lideratge dels equips directius dels centres educatius. Per aquest motiu, la inclusió de tot l'alumnat ha d'esser un principi que ha d'impregnar i vertebrar els projectes educatius dels centres (PEC), tal i com queda recollit a l'article 10.3 del Decret 4/2023 de 13 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament orgànic (ROC) de les escoles infantils públiques, els col·legis d'educació primària, els col·legis d'educació infantil i primària, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb ensenyaments elementals de música, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb educació secundària i els instituts d'educació secundària de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Així mateix, a l'article 10.4 de l'esmentat ROC s'estableix que: *“El projecte educatiu s'ha de definir al voltant de les necessitats de l'alumnat i incloure mesures d'intervenció i de seguiment amb la intenció que tot l'alumnat pugui desenvolupar al màxim les seves capacitats i competències i afavorir la seva continuïtat en el sistema educatiu”*.

Atenent a allò exposat anteriorment, queda palès que l'organització de la resposta educativa inclusiva no ha d'esser una resposta aïllada i adreçada a una part de l'alumnat, sinó que implica, tal i com queda recollit a l'article 14.1., que: *“Les situacions d'aprenentatge s'han de desenvolupar en programacions d'aula, que han d'incloure les seqüències didàctiques d'aula derivades de les competències i els criteris d'avaluació i les situacions i activitats d'aprenentatge, tenint en compte la diversitat de l'aula per fer*

propostes d'activitats múltiples i flexibles perquè tot l'alumnat pugui accedir-hi, participar-hi i avançar dins el marc del currículum general”.

En el marc d'aquest plantejament organitzatiu, garantir una resposta educativa inclusiva que ofereixi oportunitats d'aprenentatge i participació d'acord amb els principis d'equitat i de qualitat, amb altes expectatives d'èxit per a tot l'alumnat, precisa d'un disseny curricular flexible i respectuós amb la diversitat des de l'origen de la programació didàctica. És per això que els principis del Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA) esdevenen un marc de referència per reduir les barreres a l'accés, la presència, la participació i l'aprenentatge de tots els alumnes. Així queda recollit de manera expressa a l'article 5 del *Decret 30/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum i l'avaluació de l'educació infantil a les Illes Balears*; a l'article 5 del *Decret 31/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears* i l'article 16 del *Decret 32/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears*.

Els principis del DUA s'atenen a les evidències dels darrers avanços de la neurociència (CAST, 2011), que demostren que no existeixen dos cervells iguals si bé compartim una estructura similar en allò relatiu a les regions cerebrals especialitzades en diferents tasques. El que ens diferencia és la quantitat d'espai que cada regió ocupa a l'àrea total del cervell així com a les zones implicades que s'activen simultàniament a les tasques d'aprenentatge, pel que aquesta variabilitat cerebral determina els tres principis del DUA :

- I. Proporcionar diferents maneres de representar la informació i els continguts** (*el què* de l'aprenentatge) per atendre a les diferents maneres en què els i les alumnes accedeixen a l'aprenentatge (diferents maneres de percebre i comprendre la informació).
- II. Proporcionar diferents maneres per a l'acció i l'expressió** (*el com* de l'aprenentatge) per atendre a les diferents maneres en què els i les alumnes expressen el que saben, ja què disposen d'habilitats estratègiques i organitzatives pròpies.
- III. Proporcionar diferents maneres d'implicació** (*el perquè* de l'aprenentatge) per atendre a les diferents maneres en què els i les alumnes es motiven i s'impliquen a l'aprenentatge, amb la finalitat de captar l'interès, mantenir l'esforç, la persistència i l'autoregulació.

A continuació s'exposen exemples curriculars, organitzatius i metodològics per implementar els principis anteriors:

<p>PRINCIPI I. Proporcionar múltiples maneres de representació</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Metodologies i maneres d'organitzar les situacions d'aprenentatge i de centre que possibiliten les formes flexibles de treball: Docència compartida (dos professors dintre de l'aula); aprenentatge entre iguals (acompanyament entre alumnes); aprenentatge cooperatiu; treball per projectes; treball per espais i ambients; treball per racons i tallers dins l'aula; tallers i activitats internivells; treball en petits grups; aprenentatge servei comunitari; classe inversa; la gammificació,... • Suports tecnològics dintre de l'aula (inclusió digital). • Es proposen tasques prou obertes que permetin analitzar no només el resultat, sinó també el procés de resolució. • Es respecten els diferents ritmes de treball dels alumnes. • S'ofereixen diferents suports per a la construcció del coneixement: material manipulatiu, escrit (fonts, mida, contrast, textos de lectura fàcil...), oral, gràfics (dibuixos, fotografies, pictogrames per a la comunicació augmentativa, esquemes...), vídeo, etc.
<p>PRINCIPI II. Proporcionar múltiples maneres per a l'acció i l'expressió</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Es donen opcions perquè tothom pugui aportar les seves idees/ coneixements: planificant diferents temps de resposta, utilitzar diferents suports (vegeu diapositiva anterior), preparar la resposta amb ajuda de companys/ docents/ professionals de suport, compartint idees en petit grup... • Durant les sessions de classe i en finalitzar la unitat es fan servir dinàmiques o instruments perquè els alumnes verbalitzin què han après, identifiquin què han de millorar, i se'ls faciliten eines i recursos per aconseguir-ho.
<p>PRINCIPI III. Proporcionar múltiples maneres de comprometre's</p>	<ul style="list-style-type: none"> • S'identifiquen les capacitats i les habilitats dels alumnes i no només les dificultats, i es dona valor als seus èxits. Es tenen altes expectatives respecte a tots i cadascun dels alumnes. • Es preveuen estratègies per ajudar els alumnes a identificar el que han après i per comprendre les raons de les seves dificultats i de les seves forteses. • S'assegura que tot l'alumnat coneix i comparteix els objectius i els criteris d'avaluació de les matèries i de les tasques proposades. • S'aprofiten els avantatges que aporten les activitats multinivell que permeten diferents graus d'exigència segons les potencialitats de cada alumne. • S'utilitzen instruments d'avaluació que evidencien els nivells de satisfacció i de benestar de tots els membres de la comunitat educativa. • S'utilitzen agendes, fulls d'autocontrol, autoavaluació, coavaluació,...

3. MESURES I SUPORTS PER A L'ORGANITZACIÓ DE LA RESPOSTA EDUCATIVA INCLUSIVA

La planificació i l'aplicació de les mesures i els suports en el marc normatiu i teòric exposat en els punts anteriors ha de contribuir a la posada en marxa d'una resposta educativa inclusiva per a tot l'alumnat, el que implica un canvi de mirada sobre la diversitat de l'alumnat i sobre l'atenció dels alumnes que poden presentar condicions de vulnerabilitat i per tant transitar d'un model centrat en el dèficit cap a un model centrat en les oportunitats de l'entorn. Es tracta de posar el focus a l'anàlisi de les barreres del context que es poden trobar a les cultures, les polítiques i les pràctiques, al coneixement de les necessitats de tot l'alumnat i també de les seves potencialitats (entre d'altres aspectes) per dissenyar respostes educatives universals i facilitar els ajustaments raonables per garantir la participació i l'aprenentatge de tot l'alumnat per facilitar el seu èxit educatiu i el seu ple desenvolupament. En aquest sentit, la diferència s'ha de concebre com una condició inherent al ser humà i com una oportunitat per aprendre a ser, convida, aprendre a fer i aprendre a saber i com un motor per impulsar una educació més humanista i respectuosa amb tothom (UNESCO, 1996 i 2015).

Les mesures i els suports s'organitzen en universals, addicionals i intensius en funció de la intensitat de l'ajuda i dels ajustaments curriculars, organitzatius i metodològics que precisin els alumnes relacionats amb les seves condicions personals en interacció amb les barreres del context. Són les accions, actuacions, plans i programes organitzats i implementats als centres educatius destinats a:

- Augmentar la seva capacitat per atendre la diversitat de l'alumnat, per fomentar la seva autonomia en el procés d'ensenyament i aprenentatge, potenciar les seves capacitats i fortaleces i garantir el seu benestar personal, social i emocional .
- Reduir i/o eliminar les barreres de l'entorn que poden obstaculitzar la presència, la participació i l'aprenentatge de tot l'alumnat i de manera més específica dels alumnes més vulnerables.
- La prevenció de les dificultats d'aprenentatge i altres que comprometin el seu avanç personal i èxit educatiu de l'alumnat.

Al següent esquema es descriuen les mesures i suports (què són, a qui s'adrecen, qui les dissenya i aplica i on es concreten):

MESURES I SUPORTS DE CAIRE ORGANITZATIU, METODOLÒGIC, CURRICULAR, FORMATIU,...				
TIPUS	Què són?	A qui es dirigeixen?	Qui les dissenya i aplica?	A on es concreten?
UNIVERSALS	Actuacions preventives, flexibles, proactives, universals, multifactorials, globals, dinàmiques i multinivell que permeten al centre crear contextos educatius inclusius.	A tot l'alumnat.	Tot l'equip docent amb l'assessorament i col·laboració de l'equip d'orientació i suport a l'aprenentatge i altres professionals amb la coordinació de l'equip directiu.	Al PEC, a les normes d'organització, funcionament i convivència, a la concreció curricular del centre, a la PGA i a les programacions d'aula.
ADDITIONALS	Actuacions preventives, proactives i flexibles per ajustar la resposta educativa de manera temporal. Són multifactorials, globals, dinàmiques i multinivell. Són complementàries a les universals.	A l'alumnat que les precisa, quan les universals concretes i aplicades al centre i a l'aula no han estat suficients pel seu avanç personal i educatiu.	Tot l'equip docent amb l'assessorament i col·laboració de l'equip d'orientació i suport a l'aprenentatge i altres professionals amb la coordinació de l'equip directiu.	Al PEC, a les normes d'organització, funcionament i convivència, a la concreció curricular del centre, a la PGA i a les programacions d'aula. Si ho precisa, a un pla educatiu personalitat que serà coordinat pel tutor/a.
INTENSIVES	Actuacions extraordinàries i personalitzades que, de forma transversal, amb una freqüència regular i sense límit temporal, permeten ajustar la resposta educativa a la singularitat de l'alumnat. Són multifactorials, globals, dinàmiques i multinivell i s'han de sumar a les anteriors.	A l'alumnat que precisin alta intensitat de suport quan les anteriors concretes i aplicades no han estat suficients per garantir el seu avanç personal i educatiu.	Tot l'equip docent amb l'assessorament i col·laboració de l'equip d'orientació i suport a l'aprenentatge i altres professionals amb la coordinació de l'equip directiu.	Al PEC, a les normes d'organització, funcionament i convivència, a la concreció curricular del centre, a la PGA i a les programacions d'aula i al pla educatiu personalitat que serà coordinat pel tutor/a.

A les següents pàgines es concreten **alguns exemples** d'actuacions, plans, programes, suports i recursos universals, addicionals i intensius, tenint en compte que es tracten de mesures i suports que poden ser complementaris, temporals, flexibles i dinàmics.

MESURES I SUPORTS UNIVERSALS
Actuacions, plans, programes, recursos per augmentar la presència, participació i progrés de tot l'alumnat (model inclusiu de centre)
1. PERSONALITZACIÓ DELS APRENENTATGES
<ul style="list-style-type: none"> • Múltiples maneres per a la implicació, la representació i per a l'acció i expressió (DUA). (Annex 1. Exemples de pautes DUA) • Metodologies que possibiliten les formes flexibles de treball <ul style="list-style-type: none"> ○ Ambients /Espais ○ Racons/Tallers ○ Aprenentatge cooperatiu ○ Treball per projectes ○ Docència compartida ○ Aprenentatge entre iguals. Ex: Apadrinament lector ○ Aprenentatge servei comunitari ○ Capses d'aprenentatge ○ Classe inversa • Activitats extraescolars i complementàries inclusives • Suport digital
2. ORGANITZACIÓ FLEXIBLE DEL CENTRE
<ul style="list-style-type: none"> • Agrupament flexible de l'alumnat • Docència compartida • Flexibilització horària del centre • Participació de les famílies/Comissions mixtes de treball • Formes flexibles de treball (ambients/espais; racons/tallers; aprenentatge cooperatiu; projectes; aprenentatge entre iguals; Aprenentatge servei; gammificació; etc.) • Organització flexible de l'espai <ul style="list-style-type: none"> ○ L'aula com espai multifuncional. ○ Objectius dels diferents espais de l'aula • Organització de mesures i suports • Organització inclusiva en temps de lleure <ul style="list-style-type: none"> ○ Dinamitzadors/es de pati ○ Mediadors/es de pati o guaites ○ Punt d'informació jove • Tècniques de gestió de l'aula <ul style="list-style-type: none"> ○ Càrrecs ○ Rutines
3. PLANS PROGRAMES I PROJECTES
<ul style="list-style-type: none"> • Prevenció situacions de conflicte i violència de gènere • Mediació escolar • Filosofia 3/18

- Educació emocional
- Sensibilització i informació sobre valors i continguts de l'educació inclusiva (Guía sobre la diversitat i la discapacitat [DIFERENTS](#))
- Prevenció de dificultats d'aprenentatge
- Estimulació primerenca i de potencialitats
- Promoció de salut i conductes addictives
- Promoció de la sostenibilitat
- Coeducació i igualtat entre homes i dones
- Prevenció de conductes de risc

4. AVALUACIÓ FORMATIVA I FORMADORA

- Avaluació formadora (alumnat).
 - Autoavaluació i coavaluació.
 - Rúbrica.
 - Portafoli /Carpeta d'aprenentatge
 - Compartir objectius
- Avaluació formativa (docent)
 - Bases d'orientació
 - Esquemes
 - Mapes conceptuals
 - Diaris de classe
 - Resums
- Aconseguir superar dificultats i errors
 - Tauleta Àgil o Kanban
 - Bastides de suport
 - Hora de consulta
 - Pactar contractes

5. ACCIÓ TUTORIAL I ORIENTACIÓ

- Tutories individuals o en petit grup
- Acció tutorial personalitzada
 - Carta de compromís
 - Entrevista amb la família
 - Entrevista tutors-alumnat
 - Contractes
 - Tutoria entre iguals (TEI)
- Acció tutorial en grup
 - Cohesió de grup
 - Cercle de diàleg/pràctiques restauratives
 - Assemblea de classe
- Orientació acadèmica i professional
 - Orientació acadèmica
 - Orientació professional
 - Creació de punts d'Informació Jove a l'ESO i al Batxillerat.

6. BEQUES I AJUDES

CAIB, MEC, Ajuntaments, altres entitats.

7. ACCIONS FORMATIVES

- Per millorar l'organització, el disseny curricular i la metodologia
- Per augmentar la capacitat de la comunitat educativa per respondre a les necessitats de tot l'alumnat
- Per impulsar actuacions i programes de promoció d'accions educatives inclusives

8. COMISSIONS MIXTES PER GARANTIR LA PARTICIPACIÓ ACTIVA DE LA COMUNITAT EDUCATIVA

Formades per docents, no docents, alumnat, famílies/tutors legals, i altres implicats en la resposta educativa inclusiva del centre.

MESURES I SUPORTS ADDICIONALS

Actuacions, accions, plans, programes, recursos etc... per augmentar la presència, participació i progrés de l'alumnat. S'han de sumar a les mesures i suports universals.

1. PERSONALITZACIÓ DELS APRENENTATGES

Exemples

En el format:

- Diversificació en el tipus de preguntes: emplenar buits, V/F, Sí/NO, a)b)c), etc.
- Flexibilització el nombre de preguntes
- Utilització de la lletra adequada a les necessitats de l'alumnat, negreta, ratllats, majúscules, ...
- Augment de l'interlineat
- Ressalt de paraules clau
- Divisió de les preguntes llargues en diferents apartats
- Seqüenciació de tasques i exercicis segons el grau de dificultat
- Supressió de la còpia dels enunciats
- Lectura silenciosa en lloc de en veu alta
- Esquemes, guions i recordatoris per realitzar les tasques
- Avaluació oral

En el contingut i en la metodologia:

- Priorització dels errors ortogràfics a tenir en compte en les tasques i proves d'avaluació
- Priorització del contingut que s'ha d'avaluar davant del format de les produccions
- Resolució de dubtes de forma individualitzada abans de començar tasques, proves o exàmens
- Aprenentatge multisensorial (amb suport visual, auditiu, tàctil...)
- Ús de correctors de text amb l'ordinador i lectors de text

MESURES I SUPORTS ADDICIONALS

- Ús de mapes mentals, infografies
- Supervisió de tasques i exàmens per evitar oblit
- Control de l'ús de l'agenda o altres eines de planificació i gestió de les tasques diàriament
- Modelatge per a l'execució de les activitats
- Valoració del plantejament de les activitats i no només el resultat
- Representació de les dades amb gràfics i imatges per tal de facilitar la comprensió de les activitats
- Plantejament dels problemes amb enunciats curts, seqüències ordenades i amb suport visual (gràfics, figures...)
- Flexibilització del temps i les dates per fer les tasques i proves d'avaluació
- Ubicació adequada de l'alumne dins l'aula (possibilitat d'un company tutor, proximitat del professor...)
- Enriquiment curricular

En els materials i els recursos:

- Ajustament de materials i recursos didàctics i tecnològics per reduir o eliminar les barreres a la participació i l'aprenentatge
- Ús del diccionari
- Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC)
- Pictogrames
- Productes de suport (ajuts tècnics)
- Ús de la calculadora quan l'objectiu que s'ha d'avaluar no sigui la capacitat de calcular
- Ús de l'ordinador per realitzar tasques i exàmens
- Ús de l'enregistradora per agafar apunts
- Ús de fórmules, taules de multiplicar, etc.

2. ESPAIS D'ESCOLARITZACIÓ ESPECÍFICS

- IES Can Balo: Unitats docents adscrites als centres de la Fundació Institut Socioeducatiu S'Estel per a l'atenció de l'alumnat intern en centres de justícia juvenil
- Col·legi per a l'Atenció Hospitalària i Domiciliària Maria Antònia Pascual (CAHOSIDOM): Recurs per a l'alumnat que necessita una mesura educativa social i sanitària ajustada a la seva condició de salut, ubicada dins l'hospital
- Servei d'Atenció Educativa Domiciliària (SAED): Per a l'atenció d'alumnat convalescent que ha de romandre al seu domicili
- Centres de Tecnificació Esportiva
- Unitat Docent Externa (UDE)

3. PROGRAMES ESPECÍFICS

- Programa de Diversificació Curricular
- Programa d'acolliment Lingüístic i Cultural (PALIC)
- Programes d'intervenció socioeducativa PISE/ALTER: són programes d'escolarització compartida com a alternativa per evitar l'abandonament escolar prematur del sistema educatiu
- Programes per alumnat amb altes capacitats intel·lectuals

MESURES I SUPORTS ADDICIONALS

- Programes lectors
- Aules d'acollida
- Altres programes de centre per donar resposta a les necessitats de l'alumnat

4. SUPORT ESPECÍFIC EN MOMENTS PUNTUALS

- Mestres de suport a l'aprenentatge
- Equips especialitzats

5. BEQUES I AJUDES

Ajudes per alumnat amb NESE

6. ACCIONS FORMATIVES

Accions formatives per implementar programes o projectes davant necessitats de suport addicional detectades en el context de la comunitat educativa (alumnat, famílies, equip docent, equip no docent).

MESURES I SUPORTS INTENSIVS

Actuacions, oferta educativa específica, recursos per a l'alumnat que precisa alta intensitat de suport. Sempre s'han de concretar a un pla educatiu personalitzat tenint en compte les mesures i suports universals i addicionals previstos al centre.

1. PERSONALITZACIÓ DELS APRENENTATGES

- Ajustos substancials dels elements organitzatius, metodològics:
 - Modificacions substancials de l'entorn
 - Temporalització
- Suport intensiu de professionals específics
 - ATE
 - Fisioterapeutes educatius
 - Equips especialitzats
 - Especialistes docents en llengua de signes
 - Mestres de suport a l'aprenentatge
- Recursos materials
 - Productes de fisiortopèdia
 - Aparells de micròfon remot (MR) o sense fils
 - Tecnologia de suport: ajuts a la comunicació i l'aprenentatge
 - Material informàtic

MESURES I SUPORTS INTENSIVS

- Mesures de flexibilització del període d'escolarització.
 - Permanència per alumnat amb NEE a l'etapa d'Educació Infantil
 - Flexibilització per alumnat amb altes capacitats intel·lectuals
 - Permanència extraordinària
- Adaptacions curriculars significatives per alumnat amb NEE
 - Eliminació objectius
 - Redacció nous criteris d'avaluació
 - Simplificació

2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ ESPECÍFIQUES

Els centres d'educació especial, públics o concertats, incloses les aules substitutòries de centres especials, constitueixen un entorn educatiu molt especialitzat que han de contribuir al desenvolupament integral de les capacitats de cada un dels alumnes perquè assoleixin un nivell d'aprenentatge òptim i aconseguixin la màxima autonomia personal, social i laboral.

- Centres d'educació especial (CEE, CCEE)
- Aules Substitutòries de Centre Específic (ASCE)
- Unitats Educatives Específiques en a Centre Ordinari (UEECO): Constitueixen una resposta educativa específica per alumnes que presenten necessitats educatives especials de caràcter greu i permanent (*Instrucció 14/2019, de 28 de juliol de 2019*).
- Centre *Quatre per Quatre*: unitats externes adscrites al centre residencial d'acció educativa especial d'AMADIBA Menors, en el cas de l'alumnat que no pot assistir de manera regular al centre educatiu ordinari perquè necessita una mesura educativa, social i sanitària ajustada a la seva realitat personal perquè presenta un trastorn greu de conducta. Aquests alumnes poden provenir del centre de Menors d'AMADIBA (amb informe psiquiàtric de l'Institut de Salut Mental de la Infància i l'Adolescència (IBSMIA), i informe del Servei de Protecció de Menors o poden ser derivats des del Servei d'Atenció a la Diversitat de la Conselleria d'Educació i Universitats (amb informe psiquiàtric de l'IBSMIA i informe dels equips d'orientació i suport corresponents). (*Resolució del conseller d'Educació i Universitat de 18 de desembre de 2015*)

3. BEQUES I AJUDES

Ajudes per alumnat amb NESE

4. ACCIONS FORMATIVES

Accions formatives per implementar programes o projectes davant necessitats de suport intensiu detectades en el context de la comunitat educativa.

4. ORIENTACIONS PER ELABORAR EL DOCUMENT DE MESURES EDUCATIVES

Tal i com indica l'article 18.7 de Decret 31/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, i a l'article 19.5 del Decret 32/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, els centres han d'adoptar mesures curriculars i organitzatives inclusives per assegurar que els alumnes amb NESE puguin aconseguir els objectius i les competències de l'etapa. En aquest procés seran preceptivament oïts i informats les mares, pares o tutors legals que ostenten i exerceixen la pàtria potestat d'aquests alumnes.

Per tal de poder informar a les mares, pares o tutors legals de les mesures educatives realitzades, cal reflectir aquest document al GestIB.

4.1. QUÈ ÉS?

És el document on es recull la informació referent a les mesures educatives aplicades a l'alumnat i reflecteix les mesures addicionals i intensives. Aquestes mesures poden fer referència a la descripció de les estratègies metodològiques, aspectes organitzatius, ajustos curriculars, programes específics, recursos personals i/o materials que són necessaris, vinculats als criteris d'avaluació que s'empraran en el procés d'aprenentatge. Es pot realitzar a qualsevol alumne o alumna que les precisi.

4.2. ON ES REALITZA?

Aquestes mesures es recolliran a la pestanya "Mesures educatives" del GestIB. (Veure *Manual d'Introducció de les mesures educatives de l'alumnat* [aquí](#)). Serà visible per a les famílies.

4.3 QUI ELABORA EL DOCUMENT DE MESURES EDUCATIVES?

L'equip docent, coordinat pel tutor o tutora, n'és el responsable de l'elaboració, amb la col·laboració i l'assessorament de l'equip d'orientació i suport a l'aprenentatge (EOSA) i d'altres professionals implicats, amb la participació de la família i de l'alumnat (d'acord amb les seves possibilitats).

Correspon a l'equip directiu del centre vetllar per a la coordinació i la col·laboració dels professionals que intervenen en l'elaboració d'aquest document i pel seu compliment.

4.4. QUAN S'ELABORA?

Té caràcter anual i s'ha de redactar a l'inici de cada curs escolar o en el moment que es detecta que es precisen mesures addicionals i/o intensives.

4.5. CONTINGUT

El document «Mesures educatives» ha d'incloure les mesures i els suports addicionals i/o intensius adreçats a l'alumne o alumna que afavoreixen l'assoliment de les competències clau i, si n'és el cas, els criteris d'avaluació proposats superiors o inferiors als que

corresponen al nivell en què està escolaritzat. També es farà constància de qualsevol altra decisió que l'equip docent estableixi referent a la resposta educativa.

L'organització de les mesures i els suports intensius per alumnat amb NEE s'han de recollir necessàriament en un pla educatiu personalitzat (PEP) a partir de la proposta de l'informe d'avaluació psicopedagògica i social i de les mesures realitzades el curs anterior.

Es farà un PEP amb l'assessorament de l'EOSA per aquell alumnat no NEE esmentat als apartats 4.6.1 b) c) i d) d'aquest document que precisi mesures i suports addicionals quan l'equip docent ho consideri adient.

4.6. ORIENTACIONS PER ELABORAR EL PLA EDUCATIU PERSONALITZAT (PEP) ¹

4.6.1. QUÈ ÉS I EN QUINS CASOS S'ELABORA?

És un document que forma part del document de mesures educatives i recull la presa de decisions sobre les mesures i els suports en els casos següents:

- a) Quan es precisin mesures i suports intensius per l'alumnat amb necessitats educatives especials a qualsevol etapa i ensenyament educatiu. S'inclou l'alumnat amb modalitat d'escolarització diferent a l'ordinària.
- b) Quan realitzin mesures d'enriquiment que suposin modificacions substancials d'alguns dels elements del currículum per l'alumnat amb altes capacitats intel·lectuals.
- c) Per alumnat amb desconeixement de les dues llengües oficials.
- d) Per alumnat de Programes d'Escolarització Compartida als centres escolars (PISE, ALTER o altres).

Ha de servir com a punt de partida per a l'elaboració del pla de l'alumne o alumna del curs següent.

4.6.2. QUI ELABORA EL PEP?

L'equip docent, coordinat pel tutor o tutora, és el responsable de l'elaboració del document, amb la col·laboració i l'assessorament de l'equip d'orientació i suport a l'aprenentatge i d'altres professionals implicats, amb la participació de la família i de l'alumnat (d'acord amb les seves possibilitats).

4.6.3. QUAN S'ELABORA EL PEP?

El PEP té caràcter anual i s'ha de redactar a l'inici de cada curs escolar o immediatament després de l'emissió de l'informe psicopedagògic i social que ho justifiqui.

4.6.4. CONTINGUTS DEL PEP

Els apartats que pot incloure aquest pla educatiu són els següents:

¹ Al primer cicle d'educació infantil (0-3 anys), el PEP es regularà amb les instruccions dels Equips d'Atenció Primerenca (EAP).

- Dades de l'alumna o l'alumne
- Necessitats educatives, barreres i fortaleeses a l'accés, la participació i l'aprenentatge
 - Mesures i suports que s'han d'aplicar durant el curs, amb especificació dels objectius que es pretenen aconseguir, el personal de suport que ha d'intervenir i els criteris per retornar a la modalitat ordinària si n'és el cas
 - Accions personalitzades per al canvi d'etapa i/o el retorn a una modalitat d'escolarització ordinària o per reincorporació al centre
 - Propostes que orienten l'itinerari formatiu personalitzat, en el cas d'alumnat amb NEE que finalitza l'escolarització obligatòria, a fi d'establir les condicions que faciliten la continuació dels seus estudis, la transició a la vida activa i la inserció sociolaboral
 - Actuacions a desenvolupar en els àmbits familiar i social
 - Tasques i dedicació horària del personal especialitzat de suport que hi participa
 - Coordinacions entre els diferents professionals
 - Seguiment i avaluació
 - Proposta de mesures de resposta educativa per al curs següent

4.7. AVALUACIÓ I SEGUIMENT

S'ha d'avaluar de manera trimestral, coincidint amb les sessions d'avaluació.

L'equip educatiu, coordinat pel tutor o per la tutora i assessorat per l'EOSA, amb la informació obtinguda de les famílies, l'alumnat i altres professionals, ha d'avaluar els resultats i l'eficàcia de les mesures de resposta educativa dutes a terme, l'organització dels suports personals i el progrés de l'alumnat.

Amb aquesta informació i, a partir de la valoració dels resultats de l'aplicació de les mesures i els suports, s'han de dur a terme les modificacions que siguin necessàries per ajustar la resposta educativa. En la sessió d'avaluació de final de curs, a més, s'ha d'acordar la continuïtat del PEP en els casos en que s'ha duit a terme i fer-ne la proposta per al curs següent.

5. REFERÈNCIES

- CAST (Center for Applied Special Technology) (2011). Universal Design for Learning guidelines version 2.0. Wakefield, MA: Author. Traducció al espanyol versión 2.0 (2013): Alba Pastor, C., Sánchez Hípola, P., Sánchez Serrano, J.M. y Zubillaga del Río, A. Pautas sobre el Diseño Universal para el Aprendizaje (DUA). Texto completo (versión 2.0). <https://www.cast.org/>
- Decret 30/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum i l'avaluació de l'educació infantil a les Illes Balears.
- Decret 31/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les

Illes Balears

- Decret 32/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.
- Delors, J. (1996). La educación encierra un tesoro, Madrid: UNESCO.
- UNESCO (2015). Replantear la educación ¿Hacia un bien común mundial? París: UNESCO.
- Decret 4/2023 de 13 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament orgànic (ROC) de les escoles infantils públiques, els col·legis d'educació primària, els col·legis d'educació infantil i primària, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb ensenyaments elementals de música, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb educació secundària i els instituts d'educació secundària de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

6. RECURS BIBLIOGRÀFIC

Guía rápida de comunicación accesible

URL: <https://blogsaverroes.juntadeandalucia.es/eoepriegodecordoba/guia-rapida-de-comunicacion-accesible/>

ANNEX 1. EXEMPLES PAUTES DUA

Principi I. Proporcionar múltiples maneras de representació.

Pauta 1. Proporcionar opciones per a la percepció:

- Suport visual (imatges, fotografies, pictogrames, videos...) per facilitar la comprensió, organització i seguiment de rutines diàries i normes i facilitar la regulació emocional i conductual
- Suport auditiu: explicacions orals, traduccions...
- Suport manipulatiu per reduir nivell d'abstracció i facilitar aprenentatges concrets

Pauta 2. Proporcionar opciones de llenguatge, expressions matemàtiques i símbols:

- Traduccions de l'idioma per facilitar la comprensió
- Instruccions breus, seqüenciades, ús d'un llenguatge directe
- Gestos de suport, llenguatge de signes
- Autoinstruccions visuals de les passes a seguir per realitzar una activitat

Pauta 3. Proporcionar opciones per a la comprensió:

- Suport amb infografies, esquemes, mapes mentals, agendes visuals.
- Seqüenciació de la informació de manera progressiva, guions, índex, rutes d'aprenentatge, etc
- Estratègies mnemotècniques (imatges, cançons, rimes, ritmes, glosses...)

Principi II. Proporcionar múltiples maneras per a l'acció i l'expressió.

Pauta 4. Proporcionar opciones per a la interacció física:

- Productes de suport (ajudes tècniques): faristols, lupa, aparell FM, teclat adaptat, commutadors, joysticks, materia tiflotècnic...
- Material i mobiliari específic (llapissos més gruixats, adaptadors, taules...)
- Dispositius i eines, aplicacions, programes informàtics, recursos web

Pauta 5. Proporcionar opcions per a l'expressió i la comunicació:

- Priorització del contingut de les tasques sobre la presentació.
- Pautes o guions per iniciar textos, exposicions, idees ...
- Suport amb objectes, gestos i/o imatges per comunicar-se
- plafons de comunicació, ...
- Llenguatges/sistemes de comunicació no verbals: llenguatge de signes, sistema Braille, SAC/SAAC...

Pauta 6. Proporcionar opcions per a les funcions executives (organització de materials, memòria de treball, inhibició, flexibilitat cognitiva, control emocional, autocontrol, planificació, anticipació ...)

- Rutines per consolidar aprenentatges diaris i facilitar l'autoregulació i l'autonomia.
- Acompanyament individual en el seguiment d'hàbits i rutines, en la participació i ús dels tallers, espais i ambients d'aprenentatge...
- Autoinstruccions, passes a seguir, recordatoris i modelatge
- Estratègies/avisos per "aturar i pensar" abans d'actuar, espais com racó de la calma, racó de feina de màxima concentració...
- Llistes de comprovació i de planificació
- Pautes per a l'organització, l'ordre i la cura del material (taula, motxilla, llibres, quadern, estoig, agenda...)
- Pautes per guiar l'autocontrol i la reflexió.
- Pautes, instruccions i normes abans de començar una tasca
- Reforç amb instruccions individuals.
- Resolució de dubtes de manera individualitzada

Principi III. Proporcionar múltiples maneres de comprometre's

Pauta 7. Proporcionar opcions per a captar l'atenció:

- Metodologia per projectes
- Tallers i espais d'aprenentatge de lliure elecció
- Racons dins l'aula (de treball, de joc, de relaxació, d'experimentació...)

- Suport amb diverses opcions: nivell de desafiament, tipus premis/ recompenses, eines per recollir i produir informació, color, disseny, seqüència i temps per completar tasques.
- Participació de l'alumnat en el disseny d'activitats de classe
- Aprenentatge contextualitzat i significatiu a través de tasques basades en els interessos de l'alumnat.
- Tasques que permetin la participació activa, l'exploració i l'experimentació.
- Tasques que permetin fer aportacions personals i creatives
- Rutines per consolidar hàbits i anticipar canvis
- Eliminació o disminució de distractors auditius i visuals per facilitar la concentració
- Ubicació de l'alumne/a dins l'aula (possibilitat d'un/a company/a ajudant, proximitat del mestre o de la mestra, de la pissarra, lluny d'estímul distractors...)
- Flexibilització del temps: activitats breus i seqüenciades, intercalar descansos, donar més temps, reduir temps d'espera...
- Potenciació de la durada i/o freqüència d'activitats reforçants
- Disminució de la durada i/o freqüència d'algunes activitats
- Respecte de la voluntat de parlar en public
-

Pauta 8. Proporcionar opciones per mantenir l'esforç i la persistència:

- Tasques multinivell reduint i/o augmentant nivell de complexitat de les tasques
- Adaptació del nivell d'exigència en l'avaluació dels resultats.
- Indicacions del principi i final de l'activitat abans de començar-la
- Organitzadors visuals (cronòmetres, rellotges d'arena...)
- Treball en grups cooperatius
- Indicacions per orientar-los en com i quan demanar ajuda a mestres i/o companys/es
- Reforç positiu (verbal, simbòlic, d'activitat...)

Pauta 9. Proporcionar opciones d'autoregulació:

- Avisos, recordatoris, pautes, rúbriques, llistes de comprovació que es centrin en objectius d'autoregulació: reduir conductes agressives en resposta a la frustració, incrementar el temps de concentració en una tasca...
- Suport a activitats que fomentin l'autoreflexió
- Estratègies d'identificació i regulació emocional i conductual

GOIB
/

- Treball en habilitats per prendre decisions i recerca de solucions en problemes quotidians.
- Treball en resolució assertiva dels conflictes interpersonals